Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, этыйыкъ ай (октябрь), 25, 2022 жыл

№ 127 (21172)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ — ВРЕМЯ — ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Ишчи жолоучулукъ

Лыжалада учар кезиуге хазырланыуну барыу халын кёргенди, талай объектни да жокълагъанды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** бу кюнледе Элбрус районда болгъанды. Анда ол лыжалада учар кезиуге хазырланыу къалай баргъанын кёргенди, миллет проектлеге эмда тюрлю-тюрлю программалагъа кёре тамамланыллыкъ ишлени планына кирген талай объектни да жокълагъанды

Жыл башланнганлы Къабарты-Малкъаргъа солургъа миллион чакълы адам келгенди. Туроператорла уа туристлени саны ёсе барлыгъын белгилейдиле. Элбрус районда лыжалада учар кезиуде солугъанланы саны бютюн кёп болгъаны эсленеди. Аланы кесине бек алгъа «Эльбрус» курорт тартады. Мында таулада лыжала бла учхан кезиу жылны жарымына созулады – ноябрьден башлап июньнга дери. Кавказ.РФ КъМР-ни Правительствосу бла бирге жылны узунуна ишлеп тургъан курортну жангыртыуну РФ-ни Правительствосу бла бирге къабыл кёрюлген мастер-планнга кёре кенг халда бардырадыла. Канат жоллары, трассалары, адамла солурча, машинала салынырча жерлери болгъан тынгылы рекреация тийре къуралады.

Бюгюнлюкде Азауда жангы канат жол тартыла турады, 800 автомобиль салынырча майдан да жарашдырылады. Быйылны ахырына Элбрусда дагъыда эки канат жолну эмда сегиз лыжа трассаны хайырланыргъа берирге белгиленеди. Канат жолладан бири 203 метрге созуллукъду, тёрт шинтикли эмда ачыкъ боллукъду. Экинчиси 830-метрликди, жабыкъды.

Саулай алгъанда, тау лыжалада учарча жолланы битеу узунлукълары 6,2 километрни тутарыкъды. Бюгюнлюкде Минги тауда юч канат жол эмда алты лыжа трасса хайырланыладыла. «Ала, сёзсюз, азлыкъ этедиле, алай туризм бла байламлы жангы инфраструктура объектле бизни курортлагъа келирге сюйгенлени излемлерин жалчытыргъа онг берликдиле. Рекреация тийрени айнытыу бла бирге Элбрус районну болуму да игилендириле барлыкъды», – деп чертгенди КъМР-ни Башчысы.

Казбек Коков бир-бир социал объектлеге къарагъанды. Аланы араларында уа Азау талада канализация коллектор да болгъанды. Ол Элбрус элге дери ишленирикди эмда 2023 жылны ахырына хайырланыргъа берилликди. Элбрус элде республиканы оноучусу жангы участка больницаны да жокълагъанды, Тырныауузда уа 700 чакълы сабий окъугъан лицей, краеведение музей, район библиотека къалай жангыртылгъанларын кёргенди, дагъыда тапландырылыргъа керек болгъан талай объектге къарагъанды. Аладан бек уллусу Тырныауузда тау-магъадан комбинатды. Аны къурулушу Россейни Президенти Владимир Путинни буйругъу бла бардырылады, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Оноу

Владимир Путин СВО-ну излемлерин жалчытыу жаны бла координация совет къурауну юсюнден указгъа къол салгъанды

Россейни Президенти **Владимир Путин** РФ-ни Правительствосунда энчи аскер операцияны (СВО-ну) кезиуюнде чыгъа тургъан излемлени жалчытыу жаны бла координация совет къурауну юсюнден указгъа къол салгъанды. Аны юсюнден kremlin.ru сайтда билдириледи.

Анда жазылгъаныча, аллай оноу властьны федерал эмда регион органларыны ишлерин бирге тийишдирир мурат бла этилгенди. Указгъа координация советни юсюнден болум эмда жангы структурагъа киргенлени тизмеси да къошуладыла. Указ анга къол салыннган кюнден башлап кючюне киреди.

Координация советге премьер-министр **Михаил Мишустин** башчылыкъ этерикди. Аны бу къуллукъда орунбасарларына уа вице премьер – Правительствону аппаратыны башчысы **Дмитрий Григоренко** бла вице-премьер – промышленностьну бла сатыу-алыуну министри **Денис Мантуров** тийишли кёрюлгендиле.

Советни къауумуна ФСБ-ни директору **Александр Бортников**, вице-премьер **Татьяна Голикова**, ФНС-ни таматасы **Даниил Егоров**, Росгвардияны башчысы **Виктор Золотов**, ич ишлени министри **Владимир Колокольцев**, МЧС-ни башчысы **Александр Куренков**, РФ-ни Президентини энчи программаларыны баш управлениясыны начальниги **Александр Новак**, РФ-ни Президентини болушлукъчусу **Максим Орешкин**, экономиканы айнытыу министри **Максим Решетников**, Минфинни таматасы **Антон Силуанов**, Москваны мэри **Сергей Собянин** (ыразылыгъына кёре), вице-премьер **Марат Хуснуллин**, вице-премьер **Дмитрий Чернышенко**, Къоруулау министерствону башчысы **Сергей Шойгу** киргендиле.

Игилендириу

Къыш суукълада апчымаз ючюн

Автомашина жоллагъа къарагъан «Кавказ» управлениясны специалистлери Ставрополь крайда, Къабарты-Малкъарда, Къарачай-Черкесде, Шимал Осетияда эмда Ингушетияда федерал трассала къыш суукълада транспорт чырмаусуз эм къоркъуусуз жюрюрча мадар этип кюрешедиле. Ведомстводан билдиргенлерича, къышда сегиз жюзден аслам ишчи эм беш жюзден аслам энчи техника къармашырыкъдыла. Бюгюнлюкде Управлениясны къолунда, тюрлю-тюрлю жумушланы тамамлагъан 254 машина, 61 автогрейдер, 85 экскаватор бла погрузчик, 16 бульдозер, 42 чархлы трактор, къарны тазалагъан 5 ротор машина эм башха техникадан да 53-сю бардыла.

Жумушла оператив халда эм тынгылы толтурулур ючюн техника «ГЛОНАСС» системаны мурдорунда «Дортранснавигация» амал бла контроль этилликди. Жолчула жылынырча эм машиналарын да солутурча 60 точка жарашдырылгъанды.

Жолгъа жаярча юзмезден бла кюшлю туздан элли бир базада жюз бла отуз мингден аслам тонна къыстырыкъ этилгенди. Ол къыш кезиуде кереклисини токъсан процентин тутады. ГИБДД-ны, МЧС-ни, Гидрометеорология араны бёлюмлери бла байламлыкъла къуралгъандыла, ала жоллада халгъа, хауаны болумуна да къарап, билдирип турлукъдула. Управлениясны специалистлери да тийишли юйретиулени ётгендиле. Къар басаргъа къоркъуулу жерледе энчи мадарла этилликдиле.

Къышха хазырланыу бла байламлы ишлени келир айны биринчисине бошар мурат барды. Ведомствода водительлеге къыш кезиуде жолгъа чыкъгъанда, бютюн сакъ болургъа чакъырадыла. Аны диспетчер службасына **+7 (8793) 33-11-59** номер бла сёлешип, трассалада чыкъгъан тыйгъычланы эм башха чырмауланы юслеринден билдирирге боллукъду.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Къурулушчула

«Сайлаума аз да сокъуранмайма»

Аппайланы Шамилча адамланы юслеринден айта болурла урунууда жерин тапханды деп. Гитчелигинден окъуна къурулушчу болургъа сюйгенине тюшюнюп, окъууда, ишде да ол сайлауундан таймай барады. Бизни республикада шёндю талай уллу объектни къурулушуна ол къарайды. Биз аны бла Нальчикде ишлене тургъан жангы поликлиниканы жеринде тюбешип, ушакъ этгенбиз.

– Шамил, кесигизни юсюгюзден айтсагъыз эди.

– Къазахстанда туугъанма. Гитчелигимден анасыз къалгъанма; ол мени эки жылым болгъанда дуниясын алышхан эди. Алай бла атамы анасы Сарбашланы Зурумну къолунда ёсгенме, аны менде бек уллу къыйыны барды.

Тёбен Чегемге 1964 жылда кёчгенбиз, орта школну да анда тауусханма. Ызы бла Нальчикге келгенме, андан а кёп да бармай аскерге ашыргъандыла мени. Анда жарым жылны Ашхабадда частьда тургъанма, ызы бла уа, жыл бла жарымны Афганистанда болгъанма. Ол кезиуде анда уруш баргъанын кесигиз да билесиз...

– Къурулушчу усталыкъны нек сайлагъансыз, кесигиз да къайда окъугъансыз?

– Аскерден къайтханымдан сора КъМКъУ-да промышленность эмда граждан къурулуш (ПГС) факультетге кирген эдим. Ол 1983 жылда болгъан ишди. Ары мен кесим билип, сюйюп баргъанма, нек дегенде къурулушха жюрегим не заманда да тартханды. Тюзюн айтханда, школда окъуна, сегизинчи классдан сора чыгъып, Акъ-Сууда ол сиз билген къурулуш техникумгъа кирирге сюе эдим. Аммам: «Он классны тауус да, толу билим алып, аны сагъышын да алай эт», – дегенинден сора къойгъан эдим ол умутну.

– Артда иш бла къалай болдугъуз?

– Университетден сора Нальчикде Юй-къурулуш комбинатха къара ишчи болуп киреме. Кеси заманында ол бек уллу организация эди. Республикада ол кезиуледе кёп фатарлы юйлени барын да ма ол сюегенди. Анда минг бла жарым адам ишлегенди.

Ары киргенимден сора, кёп да бармай, юйюрлю болама, комбинатдан манга фатар да берилде. Айтханымча, анда къара ишчи, ызы бла маляр болуп ишлегенме, артда уа мастер этедиле.

Талай замандан къырал чачылады, жашау да тюрленеди. Комбинат жабылгъандан сора, къурулуш кооперативде прораб болуп орналама. Аны башчысы уа Тёбен Чегемден Боллуланы Жабраил эди. Анда мени бла бир элли жашла да ишлеп тургъандыла.

Ызы бла талай жерлени алыша кетип, Дебеланы Муслимни «Юг-Строй» биригиуюнде конструкциялагъа кёз-къулакъ болгъан прораб къуллукъда тохташханма.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Приём

Келгенлеге тынгылагъанды, тийишли буйрукъла бергенди

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** инсанла бла ыйыкъ сайын бардырыучу тюбешиуюн ётдюргенди. Аны кезиуюнде республиканы оноучусу къауум адамны тилеклерине бла тарыгъыуларына тынгылагъанды. Ала уа къыйын жашау болумгъа тюшген, саусуз эмда къыяулу сабийлери болгъан уллу юйюрлеге болушлукъ керек болгъаны бла байламлы эдиле.

Тюбешиуню эсеплерине кёре, социал жумушла бла кюрешген органланы башчыларына тийишли буйрукъла берилгендиле. Ала къалай толтуруллукъларына КъМР-ни Башчысы кеси кёз-къулакъ болгъанлай турлукъду.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Терек бахчачылыкъ

Кёгетле сакъланнган жерле кёбейедиле

Быйыл Къабарты-Малкъарда бир жолгъа 192,5 минг тонна кёгет сакъланырча комплексле ишленнгендиле. Ол а былтыр бу кезиуден 6,7 минг тоннагъа кёпдю, деп билдириледи КъМР-ни Эл мюлк министерствосуну пресс-службасындан.

Бюгюнлюкде республиканы терек бахчаларында кёгетлени, ол санда алманы, къышха асыраргъа жараулу тюрлюлерин жыйып кюрешедиле. Жыл сайын кёгет эм наныкъ ёсдюрген бахчаланы санына къошула баргъаны себепли, тирликни сакъларча къошакъ жерле да изленедиле. Аланы хайыры бла алыучуланы жылны узуну тынгылы продукция бла жалчытыргъа онг барды. Арт жыллада республика жемишден бла наныкъдан кесин толусунлай жалчытады. Бюгюнлюкде уа импортну алшындырыуну чеклеринде тыш регионлагъа 400 мингден аслам продукция сатылады.

Ахыр билдириулеге кёре, эл мюлкле, фермерле эм энчи предпринимательле жемишледен бла наныкъладан 232,5 минг тонна жыйгъандыла. Специалистле айтханларыча, быйылгъы жыл терек бахчачылыкъгъа къыйматлы болгъанды. Аны себепли жерчиликде къармашханла былтырдан бай тирлик алыр муратлыдыла. Эсге сала айтсакъ, озгъан жылда биригиулени барында да 535,5 минг тонна тирлик чыкъгъанды.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Жазылыу - 2023

«Заман» – сизни газетигизди!

Хурметли жамауат!

Сиз республикабызда тамамланнган ишлени юслеринден толу хапар алыргъа сюе эсегиз;

Сиз ёз халкъыгъызны адамы болгъаныгъызны дайым сезгенлей турургъа сюе эсегиз;

Сиз малкъарлыланы тарыхларыны, маданият хазналарыны, тёрелерини эмда адетлерини, аланы бюгюннгю жашауларыны, жетишимлерини эм къайгъыларыны юсюнден кёбюрек билирге итине эсегиз – **«ЗАМАН» ГАЗЕТГЕ ЖАЗЫЛЫГЪЫЗ!**

Аны бетлеринде сиз кёп сейирлик затланы табарыкъсыз, ол хар юйюрге да керек болгъанына тюшюнюрюксюз!

Алты айгъа жазылыуну багъасы **801 сом бла 72 капекди.**

Изданиябызгъа интернетде бу адресни **https://podpiska.pochta.ru/press/** ачып, ол магъаналы жумушну алай тамамлургъа да боллукъду.

Бизни индексибиз – П 5893

Парламент — 2 бет

«Табийгъатха барыбыз да жууаплы кёзден къараргъа борчлубуз»

Жамауатны экология жаны бла билимин игилендирирге, халкъны табийгъатны тазалау акциялагъа къатышдырыргъа, билим бериу программалагъа КъМР-ни экологиясы жаны бла дерслени къошаргъа. Быллай эм башха эсгертиулени чыгъаргъандыла КъМР-ни Парламентинде болгъан «тёгерек столда». Анда «КъМР-де экология билим бериу эм экология жаны бла жарыкъландырыу» республикалы закон жашауда къалай толтурулгъаны сюзюлгенди.

Адабият окъуула — 3 бет

Бола келгенича, жылны октябрь айында республикада шайырыбыз, дуния философияны теренин ачхан Мечиланы Кязимге аталгъан конкурсла, окъуула, тюбешиуле барадыла.

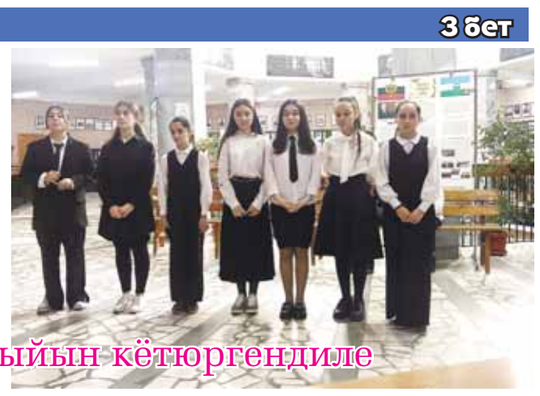

Акъылманны сыйын кётюргендиле

Медицина — 4 бет

Арт заманда бизге редакциягъа сёлешип, энчи иели клиникалада тюрлю-тюрлю аурууладан багъыуда гирудотерапияны, башхача айтханда, къан ичген къуртланы хайырланадыла, ол игимиди, аманмыды, деп соргъанла кёпдюле. Аны юсюнден терапевт Холамханланы Халимат бла ушакъ этгенбиз.

Къанны тазаларгъа, семизни арыкъ этерге да болушады

Парламент

«Табийгъатха барыбыз да жууаплы кёзден къараргъа борчлубуз»

Жамауатны экология жаны бла билимин игилендирирге, халкъны табийгъатны тазалау акциялагъа къатышдырыргъа, билим бериу программалагъа КъМР-ни экологиясы жаны бла дерслени къошаргъа. Быллай эм башха эсгертиулени чыгъаргъандыла КъМР-ни Парламентинде болгъан «тёгерек столда». Анда «КъМР-де экология билим бериу эм экология жаны бла жарыкъландырыу» республикалы закон жашауда къалай толтурулгъаны сюзюлгенди.

Аны Аграр соруула, табийгъатны хайырланыу, экология эм тёгерекдеги къудуретни сакълау эмда Билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла комитетле къурагъандыла. Жыйылыугъа Парламентни башчысыны орунбасарлары **Жанатайланы Салим** бла **Мурат Карданов**, вузланы, школчулагъа къошакъ билим бериу организацияланы келечилери да къатышхандыла.

Кенгешни ача, Жанатайланы Салим экология билимни жайыуну магъаналылыгъын чертгенди. «Бюгюн ачыкъ ушакъ бардырып, жетишимлени сюзербиз, кемчиликлени да ачыкълап, аланы тамамлауну жолларын белгилербиз деп ышанама. Ахырында, бюгюн айтылгъан эсге алынып, власть органлагъа, жамауат институтлагъа тийишли эсгертиуле этилликдиле»,-дегенди ол.

Билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла комитетни таматасы **Нина Емузова** уа республикалы закон къабыл кёрюлгенди он жыл озгъанын чертгенди. Ол айтханыча, быллай документни жаланда бир-бир регионла къабыл кёргендиле. Болсада анда хакъны экология культурасын ёсдюрюу, табийгъатны къоруулау бла кюрешген профессионал кадрланы хазырлау эм кёп башха магъаналы жумушла белгиленнгендиле.

Нина Гузеровна къыралда федерал даражада экологияны соруулары жаны бла тийишли праволу актла къабыл кёрюлгенлерин, билим бериу стандартла бла программала хазырланнганларын да айтханды. Болсада битеу бу мадарла къалай ишлегенлерин, хайыр келтиргенлерин бла къалгъанларын тинтирге кереклисине эс бургъанды.

Аграр соруула, табийгъатны хайырланыу, экология эм тёгерекдеги къудуретни къоруулау жаны бла комитетни башчысыны орунбасары **Сафарби Шхагапсоев** а озгъан ёмюрню ахырында республикада экология жаны бла билим бериу иги къуралгъанын, Къабарты-Малкъар къырал университетде энчи курс окъуна окъутулгъанын эсгергенди. Дагъыда бу жаны бла усталыкълары болгъанланы билимлерин ёсдюрюу курсла да ишлегенлерин айтханды.

КъМР-ни табийгъат байлыкъла эм экология жаны бла министрни орунбасары **Валерий Гриневич** экология билим бериу, жарыкъландырыу эм юйретиу жаны бла къырал политика къалай тамамланнганын билдиргенди. Бу жумушла «КъМР-де тёгерекдеги къудуретни сакълау, айнытыу эм хайырланыу» къырал программаны «Экология жаны бла билим бериу, юйретиу эм халкъны жарыкъландырыу» подпрограммасыны чеклеринде толтуруладыла.

Докладчы билим бериу учрежденияла къаллай программала толтурулгъанларын энчи билдиргенди. Школлада бу иш юйретиу жаны бла жумушлагъа кийирилгенди, аны чеклеринде класс сагъатла, классдан тышында дерсле къураладыла.

- Республиканы школларында «Жашил жер», «Экология эм краеведение», «Юйюмю экологиясы» дегенча кружокла ишлейдиле. Кичи классда дерсле оюн халда бардырыладыла. Экология культурагъа юйретиуде къошакъ билим бериу учреждениялары магъаналары артыкъда уллуду. Ала окъутуу эм юйретиу программаланы кеслери сайларгъа эркиндиле,-деп билдиргенди ол.

Валерий Гриневич министерство табийгъатны къоруулау жаны бла жумушланы къурагъанын, школчула бла тюбешиуледе болгъанларын, волонтёр къымылдаулагъа себеплик этгенлерин да белгилегенди. «Министерствону башламчылыгъы бла районлада бла шахарлада экология билим жайыу эм жамауатны къалгъан-къулгъанланы айырып жыйыугъа кёллендириу жаны бла планла хазырланнганды эм жашауда бардырылады. Бизни жарыкъландырыу проектлерибиз иги сынаугъа саналгъандыла. Хар жылдан да акцияларыбызгъа халкъ тири къатышады»,-деп чертгенди ол.

«Экология» миллет проектни чеклеринде бардырылгъан «Череклени айбатлыкъларын сакълау» акция уа сууну аяулу хайырланыугъа, туугъан журтубузну табийгъатына ие кёзден къараргъа юйретгенди республиканы халкъын. Докладчы бу проект жашауда 2014 жылдан бери бардырылгъанын, жылдан-жылгъа анга къатышханланы саны ёсгенин да белгилегенди.

Дагъыда ол «Жерни сагъаты», «Жашил ишлени марафону», «Агъач, жаша!», «Агъачны отдан сакъла» эм башха акцияланы юслеринден да билдиргенди. Волонтёрла бла бирге тамамланнган жумушланы юслеринден да айтханды. Ол билдиргенича, экоотрядла бюгюнлюкде 300 аслам адамны бирикдиредиле.

Жамауатны табийгъатха аяулу кёзден къараргъа юйретиу ишни юсюнден айтханда, министерство ангылатыу материалланы асламлы информация органлада дайымда басмалайды. Бу кезиуде газетледе 53 статья басмаланнганды, районлада бла билим бериу учреждениялада 47 тюбешиу къуралгъанды, 5,3 мингден аслам ангылатыу китапчыкъла юлешиннгендиле, башха жумушла толтурулгъандыла.

КъМР-ни Жарыкъландырыу эм илму жаны бла министрни орунбасары **Мокъаланы Ачемез** да сёлешгенди жыйылыуда. Ол экология жаны бла окъутуу программаланы, школлада толтурулгъан ишлени, классдан тышында бардырылгъан жумушланы юслеринден айтханды. «Былтыр эм быйыл волонтёрланы бла Россейни школчуларыны битеуроссей къымылдауну келечилерини башламчылыкълары бла къуралгъан экология магъаналы жумушлагъа 68 минг жаш адам къатышхандыла. Школлада табийгъатны къоруулаучуларыны биригиулери, кружокла да ишлейдиле»,-дегенди ол.

Тюбешиуде Эколого-биология араны бёлюмюню таматасы **Наталья Юмик**, Чегем районну жаш натуралистлерини арасыны таматасы **Алексей Соблиров**, КъМР-ни Жарыкъландырыу министерствосуну устазланы билимлерин ёсдюрюу жаны бла араны башчысыны орунбасары **Фатима Кравцова**, Къабарты-Малкъар къырал университетни химия эм биология институтуну башчысы **Римма Бажева**, Къабарты-Малкъар аграр университетни сатыу-алыу технология факультетини деканыны орунбасары **Аида Тамахина**, КъМР-ни Парламентини Жаш тёлю палатасыны келечиси **Ислам Макоев** да сёлешгендиле.

Ала ёсюп келген тёлю бла къуралгъан жумушланы, экология жаны бла проект ишни, билим бериу программаланы юслеринден айтхандыла.

Ахырында Нина Емузова тамамланнган жумушла кёп болгъанларын чертгенди. «Алай ала ат башындан бардырылмай, хайыр келтиргендиле деп бек ышанама»,-дегенди. Сафарби Шхагапсоев а экология къуру къалгъан-къулгъанладан тазаланыу бла чеклени къалмагъанын чертгенди. «Экология жаны болгъан затха ушайды – кесини бёлюмлери, къурамы бла. Юйюнгде жылы болса, битеу керекле табылсала, сабийле да саулукълу болуп ёседиле. Табийгъат а бизни барыбызны да журтубузду. Анга юйюбюзгеча жууаплы кёзден къараргъа борчлубуз»,-дегенди.

Тюбешиуде эколог **Зубер Ципиновну** юсюнден къысха кино да кёргюзтюлгенди. Ахырында къырал власть эм жер-жерли самоуправление органлагъа эсгертиуле къабыл кёрюу бла бошалгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Билим бериу

Окъуучула школда кеслерин къалай сезедиле?

Сабийлени жюреклери жаланды, хар кёргенлери, эшитгенлери ары жыйылады. Ала керексиз затланы унута, аладан кеслерин къоруулай билмейдиле. Заманларыны асламысын школда оздургъан окъуучула анда кеслерин къалай сезедиле? Насыплымыдыла огъесе къыйналамыдыла? Бу соруулагъа жууапла излей, биз Къашхатауну орта школуна баргъан эдик.

Къабыргъалада – суратла

Школгъа биринчи атлам этгенлей, къабыргъалада ариу суратла кёзге урунадыла. Аланы Къарчаланы Хусей ишлегенди. Бу фахмулу адам Къашхатауда жашайды, къысха заманны школда ишлегенди.

Андан сора да, коридорлада, кабинетледе тазалыкъны энчи чертирге боллукъду. Школчула мекямда да, аны тёгерегинде да кирсизликге, тизгиннге сакъдыла. Школну директоруну орунбасары Темуккуланы Аурика Хызыровна айтханнга кёре, школ 1977 жылда ишленнгенди, бусагъатда мында 859 сабий билим аладыла. Жарсыугъа, мекям тарлыкъ этеди, жетинчи эм сегизинчи классла экинчи сменде окъуйдула. КъМР-ни Жарыкъландырыу эм илму министерствосуну жыйылыуларында къурада айтылгъанлай турады: школланы бир сменли ишге кёчюрюу биринчи тамамланырыкъ жумушладан бириди. Мында да сакълайдыла аны.

Бери Бабугент элден да жюрюйдюле сабийле, аланы асламысыны аталары бла аналары Къашхатауда ишлейдиле. Алай школну кючлюге санап сайлагъанла да аз тюйюлдюле. Аурика Хызыровна билдиргеннге кёре, кёп элден школчула Къашхатауну устазларына репетиторлагъача жюрюйдюле.

Школгъа «Хар сабийни жетишими» деген программагъа кёре жангы оборудование келгенди, энди хар школчуну энчи фахмусун ачыкъларгъа онгла къуралгъандыла.

Бирча болмагъан онгла

Не заманда да школда иги,осал окъугъанла да болгъандыла. Ол сабийге багъа бичип къоярча шарт тюйюлдю, нек дегенде, бирле алтынчы – жетинчи классха дери «ючле» алып, артда уа «бешлеге» кёчедиле. Аскерде къуллукъ этгенден сора, вузлада окъуп, тынгылы устала болгъанла да аз тюйюлдюле. Алайды да, окъумагъан сабийни сындырыргъа жарамайды, ол артда къаллай адам болуп кетеригин бир инсан да билмейди.

ЕГЭ-ни бералмазлыкъла тогъузунчу классдан сора «Къурулушчу» лицейни Къашхатауда филиалына бара эдиле, алай аны жабып къойгъандыла. Ол бек терс ишди. Шёндюгю гуманитар академияны филиалы да жокъду энди бизде. Алай сабийлерин Нальчикде окъутургъа хар юйюрню да жокъду онгу. Тогъузунчу классдан сора кеслерин Нальчикге жиберирге атала-аналары базынмайдыла, бир-бирлерини уа ачхалары да жокъду, - дейди Аурика Хызыровна.

Мардалагъа кёчюу

Быйыл бизни республикада школла, битеу Россейдеча, билим бериуде жангы къырал мардалагъа кёчгендиле. Алай, Аурика Хызыровнаны айтханына кёре, алагъа тийишли окъуу китапла алыкъа басмаланмагъандыла, ол а ишге чырмаулукъ этеди. Директорну орунбасары жангы мардалагъа кёчюню тюзге санайды. Нек дегенде, юйюр бир жерден башха жерге кёчсе, сабийлери окъуялмай къала эдиле. Къырал бир болгъанлыкъгъа, школлада окъутуу программала башха эдиле. Энди ол кемчилик кетерилгенди, жуукъ заманда китапла да басмаланса, алгъа атлам этилликди.

Саулукълары осаллагъа уа не мадар?

Арт жыллада инклюзияны юсюнден кёп айтылады. Ата-анала саулукълары осал болгъан сабийлерин интернатлагъа берирге сюймейдиле. Законнга кёре да, ала не школну сайласала да, балаларын анда окъутургъа эркиндиле. Аланы къатларында тенглери да тюрленедиле, кюн сайын саусуз сабийге болушуу жюреклерин жумушатады, ала жандауурлукъ этерге юйренедиле, жюрек халаллыкъ, адамлыкъ не зат болгъанын ангылайдыла.

Аны бла бирге бу ишни башха жаны да барды. «Биз, устазла, инклюзиягъа къажау тюйюлбюз, жамауатда барыбыз да тенгбиз эм бир бирибизге болушургъа борчлубуз, - дейди Аурика Хызыровна. – Алай саулукълары осал болгъан сабийлени жаланда интернатлагъа угъай, орта школлагъа да ала эсек, алагъа болушаллыкъ, аланы айныталлыкъ специалистле да болургъа керекдиле. Сёз ючюн, бизни школда не логопед, не дефектолог жокъдула».

Жарсыугъа, бу проблема жаланда Къашхатауну орта школунда угъай, битеу республикада да барды. Дефектологла, логопедле жетишмейдиле. Бу кемчиликни школла кеслери кетераллыкъ тюйюлдюле, анга къырал даражада къараргъа керекди.

Ана тил бла адабият

Темуккуланы Аурика ана тилден бла адабиятдан окъуу китапла жангыртылгъанларына бек ыразыды, сабийле да къууаннганларын билдиргенди. Алай бу огъурлу ишни кемчилиги да барды: ишчи дефтерле тюкенледе жокъдула. Ала бир жылдан башхасына кёчмейдиле, хар сабий кесини ишчи дефтеринде тюрсюнлю шакъыла бла жазады, къыпты бла керекли затланы кеседи, къысхасы, ол жаланда бир окъуучугъа, жаланда бир жылгъа жетген затды. Аланы хар жылдан жангыдан басмаларгъа керекди. Алай ала Къабарты-Малкъарны бир тюкенинде да жокъдула.

Ана тилге бла адабиятха аслам эс бурулургъа керекди, бусагъатда тау элледе окъуна тауча билмеген сабийле бардыла. Ата-анала юйде сабийлери кесибизни тилибизде сёлешселе, жангы окъуу китапла, ишчи дефтерле болсала, баям, болум да игиге тюрленирикди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Туризм

Къабарты-Малкъар инвестициялагъа ачыкъды

Республиканы курорта эм туризм министри Мурат Шогенцуков Россейни регионларыны «Турист инфраструктураны айнытыу» деген форумуна къатышханды. Форум Москвада «PIR EXPO» бренд бардыргъан мероприятияланы чегинде къуралгъанды. Аладан бирин «Кавказ.РФ» общество ётдюргенди, анда Къабарты-Малкъарны, Шимал Осетияны бла Дагъыстанны туризм жаны бла властьларыны, къонакъбай индустрияны келечилери сёлешгендиле.

Форумда дагъыда «Шимал Кавказгъа жолоучулукъ: инвестициялагъа бла туризмге аслам амал» деген энчи эксперт сессия бардырылгъанды. Айтылгъаныча, Шимал Кавказда къыш, тири, багъыу-саулукъландырыу эм суу боюнунда солууну къурауда болгъан уллу онглары ючюн регион инвесторлагъа сейирди. «Кавказ.РФ» обществону генеральный директору Андрей Цемахович белгилегенича, СКФО-да туризмге 60 миллиард сом жетеди, ол а битеулю регион продуктну 3,1 процентиди. Болсада, ол да, башха субъектле бла тенлешдиргенде, аз тюйюлдю, алада ол 1 процентди.

Былтыр, пандемияны болумларында, округга 2,5 миллион турист келгенди, аны алдында жылда уа – 1,7 миллион. Ары дери жыллада бери жолоучуланы саны 1,5 миллиондан озмагъанды. Анга кёре уа, туристлени сыйындырырча къонакъ юйлени жетишмегенин, турист сервислени къытлыгъын кетериу жумушла келир жыллагъа айнытыуну стратегиясына кирирге керекдиле, дегенди ол.

Жылдан-жылгъа Кавказда солугъанланы саны ёсе барлыгъы терк оноула этилирлерин излейди. Мурат Шогенцуков чертгенича, инвестицияланы юсюнден айтханда, ахча жангызда миллиардла бла келирге керекди демеклик тюз тюйюлдю. «Сёз ючюн, Къабарты-Малкъарда алыкъа тийилмеген жерле кёпдюле. Минги таудан сора да, ариутамаша беш ауз бардыла, инфраструктурасыз окъуна алагъа бир жылгъа келген туристлени саны жюз мингледен атлайды. Ала микроинвесторлагъа айныугъа тап келишедиле», - дегенди министр.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

«Сайлаума аз да сокъуранмайма»

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

- Къайсы объектледе ишлегенсиз?

- Урунуу къадарым бизни республика бла байламлыды, тыш регионлагъа чыкъмагъанма, мында объектлени къурулушларына къатышханма.

Сагъыныльгъан организациягъа киргенден сора заманны алып айтсам, онкодиспансерни мекямыны прорабы болгъанма. Артда, сылтаула чыгъып, анда ишлени тыйгъанларындан сора, шахарны тёбен жанында уллу складла сюегенбиз. Хушто-Сыртда бла Лячинкъаяда фельдшер-акушер пунктла, Нальчикде сабий садик эмда гитче тёлюге парк – аланы къурулушларына да мен къарагъанма.

Энди уа бу сен кёрген объектде ишлейме. Ол бек уллу поликлиника боллукъду, бир-бир бёлюмлери беш къатлы окъуна болгъан, ёлчеми уа тогъуз минг квадрат метрден атлагъан аллай. Проектине кёре анда бир сменнге беш жюз саусузгъа къарарыкъдыла.

Бизни организация дагъыда ол диспансерни жангыдан ишлеп башлагъанды. Анда къурулушха да мен кёз-къулакъ болама. Тюз ма бу кюнледе энтта да бир корпусну сюеп башларыкъбыз. Анда радиология бёлюм ачыллыкъды.

Мени ишим алайды: объектлеге, къурулушчулагъа да къараргъа, контроль эмда оноу этерге, материалланы ташыугъа да кёз-къулакъ болургъа. Поликлиниканы, диспансерни да сюеп, тёгерек-башларын тапландырып бошагъынчы хар неге да къарарыкъма.

- Ишде жангы зат кёрюрге, билирге жер къаламыды, огъесе хар объектге да бирчамы къарайсыз?

- Алгъын ол комбинатда ишлегенимде, бу сейирди, бу уа жангы затды деп хазна аберини юсюнден айтырча тюйюл эди. Кёп фатарлы юйлени проектлери бирча болгъандыла. Ишинг а бетонну орунлагъа къуюп, отоуланы хазыр къабыргъаларын этиу. Юйню уа ма аллай къабыргъаладан жыйгъандыла: бирин бирини юсюне салып, терк-терк къошуп.

Шёндю уа алай тюйюлдю. Сабий садикни проекти - бир, багъыу учреждениясы - чыртда башха. Аланы хар бирини да энчи излемлери бардыла. Сёз ючюн, садикде къабыргъаны битеу узунлугъунда кюзгю болургъа керек эди, поликлиникада уа бир-бир отоуланы тюплерин бек кючлерге тийишлиди. Нек дегенде, алада ауур оборудование орнатыллыкъды.

Онкодиспансер жарты ишленип къалгъаныны юсюнден айтхан эдим да, энди уа анда вентиляция системаны кетерип, аны жангы тюрлю этерге керекди. Нек? Излемле башха болгъанлары ючюн.

Ма алай, аланы барыны да сагъышын этесе, къарамынгы тюрлендиресе, тап этер амалларын излейсе.

- Къурулушда бай сынамыгъыз барды, сиз ишлеген кезиуню ичинде материалла, технологияла тюрленнгендиле деп эслеймисиз?

- Энди былай алып къарагъанда, кёп зат заманына кёре болады. Хуна къалаучуну неда бетон къуюучуну ишлери не алгъын, не шёндю хазна тюрленнген да болмаз. Алай а жангы амалла чыгъадыла, бютюнда техниканы игиден иги бола баргъаны баямды. Материалла да...Блокла, кирпич болсун: алгъын машина келтирип, жерге къотарып кетиучю эсе, шёндю кирпичлени къангаланы юслерине жыйып, кеслерин да, ууалмазча, плёнка бла ариу чулгъап алай келтиредиле. Уллу угъай, ма аллай уукъ затлада окъуна таплыкъ дегеннге эс бурулгъаны кёрюнеди.

Дагъыда контроль. Сёз ючюн, бери – поликлиниканы къурулушу бара тургъан жерге - технадзорну адамлары ыйыкъ сайын келедиле. Къысха заманны ичинде не зат этгенибизни, мында неллай бир адам ишлегенини, техниканы, материалланы юслеринден жик-жиги бла сорадыла. Дагъыда графикге къалай келишгенибизге къаты къарайдыла.

- Сиз юч жаш ёсдюргенсиз, ала уа къурулушну сайлагъанмыдыла?

- Тамата жаш Тахир Къабарты-Малкъар къырал эл мюлк академияны финансла эм кредит бёлюмюн эмда аспирантурасын тауусханды, коммерция бла кюрешеди. Экинчи Залим ол да анда предприятияланы энергия бла жалчытыу факультетни, ызы бла аспирантурасын да бошап, сайлагъан усталыгъында къармашады. Шёндю ол Якутиядады, газны уллу быргъылада жибериучю станциялада ишлейди.

Менича, къурулушчу уа гитче жашды – Алим. Алай ол кеси уа Саратовда право академияда окъугъанды. Аны бошап, талай ай практиканы ётгенден сора: «Угъай, мен жаратхан бу тюйюлдю, жюрегим къурулушха тартынады», - деп, ары кёчгенди. Айтханына кёре, ишин бек сюеди. Алай эсе уа, мен оюм этгеннге кёре, хар не да къолундан келликди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Къайгъырыулукъ

Кемчиликлени табадыла, аланы кетериуню мадарларын излейдиле

Битеуроссей халкъ фронтну (ОНФ) Къабарты-Малкъарда бёлюмю школ тийреле къоркъуусуз болуруна дайым къайгъырады. Бу жол да жамауатчыла адамланы тилеклери бла Нальчикде бла шахар округда юч мектепде болуп, арбазларында болум бла шагъырейленнгендиле, иги кесек бузукълукъ да ачыкълагъандыла.

- Нальчикде Горький атлы орамда 9-чу номерли орта школда темир буруула тартылгъанлыкъгъа, «зебра» жокъду. Аны ючюн сабийле жолну, къалайында болса да, чабып ётерге кюрешедиле. Ол а уллу хатагъа келтирирге боллукъду. Энди ол кемчилик кетерилгенди. Хасанияда да 16-чы номерли орта школну аллында тийишли белгилени жокълугъу окъуучулагъа эм башхалагъа да уллу къоркъуу салгъанды. Аны юсюнден жер-жерли администрациягъа билдирилгенинден сора белгиле эм ызла да салыннгандыла.

Дагъыда 27-чи номерли школну арт жанында, Юность орамгъа чыкъгъан эшигинде, бир тюрлю белги болмагъаны ачыкъланнганды. Аны юсюнден да шахарны администрациясына эсгертилгенде, кемчиликни кетерирге ашыкъгъандыла. Болсада былайда энтта бир жарсыу сакъланады - тротуар болмагъаны ючюн жауунда сабийле батмакъла бла жюрюйдюле,- дейди ОНФ-ни келечиси Евгений Бакаев.

Кёп болмай шахарны администрациясындан билдиргенлерича, ол проблема да жуукъ заманда кетерилликди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Адабият окъуула

Акъылманны сыйын кётюргендиле

Бола келгенича, жылны октябрь айында республикада шайырыбыз, дуния философияны теренин ачхан Мечиланы Кязимге аталгъан конкурсла, окъуула, тюбешиуле барадыла. Шабат кюн Малкъар халкъны политика репрессияланы кезиулеринде жоюлгъанларыны мемориалында Кязимни республикалы окъуулары ётгендиле.

Мемориалда ол иш баргъанлы быйыл онбеш жыл болады. Халкъыбызны сыйлы юйюне республиканы шахар, район школларындан келген жашчыкъла бла къызчыкъла бу окъууланы тёрели этип къойгъандыла. Ала назму айтадыла, жырлайдыла, тепсейдиле, сахна оюнла къурайдыла, жюриге сурат ишлерин, кёлден жазмаларын, эсселерин келтиредиле.

Бу жол да жюриге киргенле алышынмагъандыла: таматасы жазыучу, белгили журналист Османланы Хыйса, Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны Билим бериу департаментини баш специалисти, методист Людмила Тлиашинова, КъМКъУ-ну Отарланы Керим атлы маданият арасыны къуллукъчусу Тюбейланы Светлана, назмучу Мусукаланы Сакинат, Къабарты-Малкъарны Жазыучуларыны союзуну ишчиси Бечелланы Сакинат. Жюри къыйын болумгъа тюшгенди – игилени ичинде бек игилени айыргъан, айхай да, тынч тюйюлдю.

Къууанчлы эришиуге жарыкълыкъны къонакъла да къошхандыла. Бу кюнледе «Къайсыннга жюз атлам» фондну бла Мечиланы Кязим атлы культура фондну таматалары Тетууланы Хадисни бла Аппайланы Ларисаны, «Уста» атлы биригиуню башчысы Бачиланы Хамзатны башламчылыкълары бла республикагъа закий поэтибиз Къулийланы Къайсынны 105-жыллыгъы бла байламлы Ставрополь крайны жазыучуларыны, поэтлерини къаууму келгендиле.

Мемориалны тарыхын билгенден сора, ставропольчу жазыучуланы биригиуюню таматасы Александр Куприн бери алгъын да келе тургъанын, бу жол а нёгерлери бла Къайсынны туугъан эли Эл-Тюбюнде, Чегемде музей юйюнде, Огъары Малкъарда да болгъанын айтханды. «Сизни жеригиз илхамлыды. Поэзиягъыз да халкъыгъыз бла байламлыды. Назмучу, не уллу поэт болса да, халкъы бла байламлыгъы жокъ эсе, аны ишини къыйматы болмайды. Сизни уа назму байлыгъыгъыз халкъыгъызны ауузунда жашайды, аны тин жарыгъы кёрюнюп турады. Къайсын, ма бюгюн сиз назмуларын окъугъан Кязим да алай жуукъдула халкъгъа! Биз аны айланнган жерлерибизде кёрюп турабыз. Сюргюнню къыйын кюнлеринде ала рухий берип, билеклик этгендиле да миллетге, ма андан сыйлыдыла», – дегенди ол.

Сабийлени поэтлерибизни атларын ёхтемлик бла айтханларын да къонакъ бек аламат шартха санагъанды. «Малкъар поэзияны, поэтлени ёлюмсюзлюклерин кёргюзтеди ол. Халкъыгъыз къалай фахмулу, хунерли, чомарт, къонакъны сюйген болгъанын кесибизни юсюбюзде кёрюп турабыз. Тюнене Огъары Малкъарда бир ненча сагъат тургъанбыз. Ол кёп тюрлю жигерлик излеген жерде жашау этген халкъны таукеллиги сейир этдиргенди. Дагъыда мен эслеген зат – ол къадар къыйынлыкъны сынап, ачыулу болмай, таза ниетли, интернационалист халда сабийле ёсдюргенди малкъар халкъ. Ол а бютюнда махтаулуду», – деп къошханды Александр Куприн. Ызы бла ол Тетууланы Хадисге, Беппайланы Муталипге, Додуланы Аскерге, башхалагъа да ыразылыгъын билдиргенди, сабийлеге уа окъууда, жашауда да бийик жетишимле тежегенди.

Аны биргесине Къайсынны 105-жыллыгъын белгилерге поэтле эм жазыучула Ананьченко Николай, Владимир Яковлев, Анатолий Маслов, Владимир Петров, Олег Воропаев, Пятигорскда Михаил Лермонтовну музейини директоруну орунбасары Елена Кривецкая, Николай Сахвадзе, Валентина Дмитриченко келгендиле.

Ананьченко Николай малкъар халкъны тин байлыгъын, иш кёллюлюгюн белгилегенди. Валентина Дмитриченко уа, Къазахстанда ингуш юйюрде туугъанын белгилеп, таулулагъа кесин ол шарт бла окъуна жуукъ этгенди. Аны кавказ къаны болгъанын, ол атасына ушагъанын да назмугъа салып айтханды. Владимир Яковлев а «Сказание о Кайсыне» деген аты бла китап чыгъаргъанын айтып, андан алыннган юзюк бла танышдыргъанды. «Сабийле Кязимни назмуларын айтхан бла къалмай, аланы ингилиз, француз тиллеге кёчюрюрге итиннгенлери бизни барыбызны да сейир этдиргенди. Сизни журтугъузда айланып, адамларыгъызны таныгъандан сора, Огъары Малкъарча, тау элде окъуна ненча поэтигиз болгъанын билгенден сора, эсиме былай келгенди: жаланда уллу империяланы къурагъанла тюйюлдюле халкъны алгъа элтгенле. Бизге сизден кёп затха юйренирге керекди. Ма аллай терен культурагъыз барды сизни. Къайсыныгъыз а дунияны уллу поэтлери Пушкин, Шекспир, Данте бла тенгди», – дегенди.

Олег Воропаев, Мечиланы Кязимни юсюнден айтып, ызы бла шайырны назмусун окъугъанды. Къонакъланы бары да бери келгенлерине, малкъар халкъны тарыхындан, культурасындан да кёп зат билгенлерине, арада байламлыкъ бютюнда къаты болгъанына къууанганларын айтхандыла, Къайсынны атын ёмюрлюк этерге къыйын салгъан Тетууланы Хадисге ыспас этгендиле.

Хадис кеси да сабийлеге уллу поэтлени чыгъармаларын билиуню терен магъанасы болгъанын чертгенди. Къонакъла республикада жашагъанланы тиллеринде назмулагъа тынгыларгъа сюйгенлерин билдиргенде, Кязимни назмусун тёртюнчю школну окъуучусу Асанланы Алийхан малкъар тилде, Ева Меньшикова орус тилде айтхандыла. Диана Калибатова уа «Кязим аппагъа» деп, кеси къурагъан назмусун къабарты тилде окъугъанды. Оруслу къызчыкъ Алана Лавренюк Кязимни назмусун малкъар тилде айтханда уа, къонакъла сейирге къалгъандыла.

Мемориалны директору Теммоланы Фаризат, Османланы Хыйса, жюрини членлери да Къайсынны сыйын кёрюп келгенлеге ыспас этгендиле. Сабийле уа, ол тюбешиу кёллендирип, эришиу ишлерин андан ары бийик кётюрюмлюкде бардыргъандыла. Бу жол да ары келгенледен бек игилери хорламлы боллукъларына не сёз!

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Конкурс

Назмула, жырла, сейир дерсле

Бу кюнледе Хабаз элни орта школунда «Ана тилим – жаным-тиним, мени дуниям» деген аты бла республикалы эришиуле бардырылгъандыла.

Конкурс ишлеге багъа берирге КъМР-ни Жарыкъландырыу эм илму министерствосуну консультанты Ахайланы Лариса, КъМР-ни Журналистлерини союзуну таматасыны къуллугъун толтургъан Шауаланы Разият, Нальчик шахарны оналтынчы номерли школуну директору Чочайланы Любовь, устазла Темуккуланы Асият, Жаболаны Зайнаф, Бёзюланы Маржан, Гелястанланы Людмила, Байтуугъанланы Исмайыл баргъандыла.

Къонакълагъа, таулу адетдеча, айрандан толу гоппан бла школну директору, элни администрациясыны башчысы, устазла, окъуучула тюбегендиле.

Эришиуню чеклеринде малкъар маданиятны, аш-сууну, халкъыбызны жашау турмушуну энчиликлерин ачыкълагъан кёрмючле къуралгъандыла. Алагъа да устаз Алийланы Роза окъуучулары, коллегалары бла бирге уллу къыйын салгъандыла. Мастер-классла, сахна оюнла, концерт да бардырылгъандыла.

Малкъар тилден бла адабиятдан устаз Аппайланы Мурадин "Мокъаланы Магометни жашау эм чыгъармачылыкъ жолу" деген дерсни бийик даражада ётдюргенди. Темагъа кёре видеопрезентация да болгъанды. Гитче классланы устазы Башийланы Марта "Ат. Атны болушлада тюрлениулери" деген темагъа кёре мастер-класс кёргюзтгенди. Къазийланы Алий бла аны окъуучусу "Туугъан элим" деген жырны айтып, жыйылгъанланы кёллерин алгъандыла.

Ана тилни айнытыргъа, сакъларгъа керек болгъанын, анга къайгъы этгенлерин Ахайланы Лариса, школну директору Кючмезланы Халимат, устазла Аппайланы Мурадин, Башийланы Марта эм башхала белгилегендиле.

Конкурс ёсюп келген тёлюню юйретиуде энчи магъананы тутады. Анга жаланда педагогланы къаууму угъай, ата-аналаны да къатышханлары ана тилсиз къайсы халкъны да миллетлиги, кесилиги къалмазлыгъын жамауат ангылагъанын кёргюзтген шартды.

БАЙТУУГЪАНЛАНЫ Исмайыл.

Себеплик

Амалы тынчды, хайыры уллуду

Къабарты-Малкъарда коронавирус жукъгъан ауруудан сакъланырча «Спутник V» препарат хайырланады. Бюгюнлюкде аны 36 минги алыннганды эм юлешиннгенди. Ол бурунна тамызылады, аны ичинде жайылып, А иммуноглобулинни кючленирине себеплик этеди. Аны бла коронавирус адамны къанына бла ёпкелерине ётмезин жалчытады. Аны бурунну иги солугъан жаланда бир тешигине тамызыргъа керекди. Бурунлары сыннганлагъа ол жарамазгъа боллукъду, ол себепден, саусузгъа врач кеси къарамай, аны таукел айтырча тюйюлдю.

- Бюгюнлюкде «Спутник V» препарат COVID-19 ауруудан болушхан, кесин сынамлы кёргюзтген вакцинагъа саналады. Ол санда алты ай мындан алгъа ауругъанлагъа да жарайды. Къыш суукъла жуукълашханлары бла коронавирус жайыла тебирегенди. Ол себепден дарманны салдырыу кёплеге болушурукъду,- дейди СКФО-да штатха кирмеген баш специалист-инфекционист Марина Иванова.

КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосундан билдиргенлерича, вакцинацияны хар кимни кеси жашагъан жерде медицина учреждениялада этдирирге онгу барды.

Бизни корр.

Соруу

Газетде къаллай материалланы жаратасыз?

Информация технологияла, Интернет айныгъан кезиуде газетле, журналла магъаналарын тас эте барадыла, деген оюм жюрюйдю. Ол уллу жангылыуду, ашыгъышлы оюмду. Бютюнда сёз миллет тилледе чыкъгъан изданияланы юслеринден бара эсе. Аланы борчлары, окъуучуларына бола тургъан ишлени юслеринден билдиргенинден тышында, ана тилни, аны сёз байлыгъын тазалай сакълауду, халкъны айтхылыкъ адамлары бла шагъырей этиудю. «Заман» газет да ол сыйлы борчну бет жарыкълы толтурургъа итинеди.

Биз окъуучуларыбызны араларында ала газетни бетлеринде къаллай материалланы жаратханларыны, журналистлерибиз къаллай темаланы бегирек ачыкъласала сюйгенлерини юсюнден соруу бардыргъанбыз. Аны эсеплери бла шагъырей этерге сюебиз.

ГЕРГЪОКЪАЛАНЫ Халимат, Музыка театрны солисти:

– Мен оюм этгенден, газетибиз ишин не жаны бла да аламат бардырады. Ачыкъ айтханда, газет миллетни тарыхын, аны излемлерин, жарсыуларын бла къууанчлы кюнлерин суратлагъан, аны келлик тёлюлеге сакъларыкъ баш амалды. Мен ийнанама, сабийлерибиз, туудукъларыбыз, газетлени бир ауукъ заман алгъа чыкъгъан номерлерин ачып, бюгюннгю кюнню юсюнден кеслерине кёп жангы зат билликлерине. Анга шагъатлыкъны уа «Эски сурат» деген рубрика этеди, къалай хычыуунду миллет кийимле кийген ариу, назик къызларыбызгъа, жигит жашларыбызгъа, огъурлу ынналарыбызгъа бла аппаларыбызгъа къарагъан.

Нени къошарыкъ эдинг, къаллай материалла асламыракъ болсала игиди, деп сорсагъыз, мен юйюрлени, бютюнда жаш юйюрлени, белгили болмай, алай ишлеринде жетишимли, юлгюлю адамларыбызны юсюнден аслам жазылса сюерик эдим. Жангы, умутландыргъан инсанланы юслеринден окъугъан да кёлюнгю кётюреди.

АКЪАЙЛАНЫ Лейля, КъМР-ни Культура министерствосуну бёлюмюню баш специалисти-эксперти:

– «Заман» газетни бек сюйюп окъуйма. Анда тарыхыбызны, тутхан ишлеринде атларын айтдыргъан инсанларыбызны юсюнден бир башха жерде табылмазлыкъ материалла басманадыла, аны ючюн газетни корреспондентлерине хурмет этеме. Спортда, маданиятда, илмуда, башха сферада жетишимли жашларыбызны, къызларыбызны юслеринден окъуй, айхай да, жюрекден къууанама.

Дагъыда белгилеригим, Ата журт урушха, башха къазауатлагъа къатышхан жигитлерибизни юсюнден статьяладыла. Саны гитче болгъан миллетибизде ёхтемленирча, ёсе келген тёлюлеге юлгюге салырча къаллай бир инсан барды!

Мен жаланда акъсакъалларыбызны, аланы жашау жолларыны, юйюрлерини юсюнден кёбюрек окъургъа сюе эдим. Кёчгюнчюлюк тарыхыбызны бушуулу бети болгъанды. Жаш адамла, сабийле къыйынлыкъда адамлыкъларын тас этмеген ата-бабаларабызны эсгергенлей турурча, киши жеринде къыйынлыкъ чегип, сынмай, бюгюлмей, туугъан жерине къайтып, жангыдан от жагъа тиргизген къартларыбызгъа кёбюрек эс бёлюнсе излейме.

Юриспруденция жаны бла материалла асламыракъ басмалансала, жамауатабызны бу жаны бла билимин ёсдюрюрге себеплик этерик эди деп, алай къарайма.

ГУППОЙЛАНЫ Алина, дзюдодан спортну устасы:

– Соруугъа къатышдыргъаныгъыз ючюн сау болугъуз! «Заман» газет заман бла тенг барады деп, таукел айтыргъа боллукъма. Анда басманланнган материалланы жаратама, аланы кереклиге да санайма. Нек дегенде бусагъатдагъы жашауда хар инсан тёгеркде бола тургъан затланы билирге, ангыларгъа керекди, ол аны хар не жаны бла да айныууна уллу себепликди.

Газетде уа политика, право, культура эм башха сферала толу суратланадыла. Ол неда бу тема артыкъды неда бу проблема уа аз тинтиледи деп айталмайма.

Дагъыда жаратханым, материалла асыры уллу болмагъанлай, къысха, алай теманы тынгылы ачыкълагъанларыды. Суратла тюрсюнлю болгъанлары да кёзге хычыуунду.

Спорт жашауууму кесеги болгъаны, аны бек сюйгеним себепли, аслам эс бу жаны бла чыкъгъан материаллагъа бёлеме. Сёзсюз, спортчуланы юслеринден чыкъгъан статьяланы бегирек окъуйма, жашларыбызны бла къызларыбызны хорламлары гитчелеге да юлгюдю. Аланы юслеринден не къадар кёп жазылса, ол къадар игиди, деп ойлайма.

ГУЗИЙЛАНЫ Илияс, Ташлы-Таланы мектебинде информатикадан устаз:

– «Заман» газетни алгъанлы 15 жылдан артыкь болады. Ары дери уа аппабыз да ала эди. Мусукаланы Сакинат тынгылы материалла жазады. Белгили адамланы халкъгъа ачыкълайды. Аланы бек сюйюп окъуйма. Андан сора Османланы Хыйсаны белгилерге сюеме, миллетибизде тасхаланы туура этгени ючюн да бек ыразыма.

Кесим школда ишлегеним себепли, сабийлеге аталгъан материалла да кёбюрек болсала, хатасы болмаз. Нек десегиз, сабийле бегирек орус тилге берилип барадыла. Биз да, кесибизни жаныбыздан, тилибиз тас болмазына уллу эс бурабыз. Белгили адамларыбызны суратла бла энчи белгилерге, аланы юсюнден статьяланы терк-терк жангырта турургъа керек болгъан сунама.

Жазыучуларыбыз, театрда артистлерибиз, жангы жырчыларыбыз, тарыхчыларыбыз эмда не жангы проектле газетге чыгъарылсала тийишли сунама. Энчи тукъумланы тинте, ала къалай жаратылгъанларыны юсюнден жазыла турса иги болур дейме.

Артыкъда шабат кюнню номерин белгилерге боллукъду. Ол тынгылы къуралады деп, оюмум алайды.

АНАЛАНЫ Кязим, студент:

– Газетде тёртюнчю бетни бютюнда сюйюп окъуйма. Анда кёбюсюнде спортчуларыбызны, артистлерибизни ачыкълайдыла. Кёп жангы адамланы да кёреме, таулу миллетибизде аллай жигит жаш тёлю ёсе келгенине да бек къууанама. Битеу материалланы юйдегилерибиз бла бек сюйюп окъуйбуз. «Заманны» ишчилерине сау болугъуз дерге сюеме.

Бюсюремеген затым а, бир-бир номерледе суратла азыракъча кёрюнедиле. Ала кёп болсала, окъургъа да сейир болады.

Малкъарны тарыхы эмда халкъ маданияты бютюн бек ачыкълансала, иги боллукъ сунама. Сора газетде жаш тёлюню юсюнден жазадыла, алай ала бла ушакъла эмда башха-башха форматда тюбешиуле кёбюрек болсала керекди.

Соруууну **КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия** бла **БАЛЛИЛАНЫ Алина** бардыргъандыла.

Медицина

Къанны тазаларгъа, семизни арыкъ этерге да болушады

Арт заманда бизге редакциягъа сёлешип, энчи иели клиникалада тюрлю-тюрлю аурууладан багъыуда гирудотерапияны, башхача айтханда, къан ичген къуртланы хайырланадыла, ол игимиди, аманмыды, деп соргъанла кёпдюле. Аны юсюнден терапевт Холамханланы Халимат бла ушакъ этгенбиз.

– Ол ёмюрлени терининден келген амал болгъанын билебиз, алай халкъ медицинаны шёндюгю дунияда хайырланыу тюзмюдю?

– Аллай къуртланы кёрюмдюлери титирете эсе да, ала кыйын аурууладан багъаргъа себеплик этедиле. Кесим кёп жылладан бери хайырланама ол амалны. Дарманладан сора да, табийгъатны да барды саусузну бузулгъан саулугъун къайтарыр кючю.

– Гирудотерапия къалай ишлейди?

– Къурт адамны терисине жабышханлай, аны къанына тюкюрюгюн жибереди. Анда уа биология жаны бла талай зат барды. Гирудотерапевтле бу къуртланы адамны этинде энчи рефлектор жерчиклерине саладыла. Ала къапхан жерле ауруп башлайдыла да, аланы сау этер ючюн, бир талай клетка жыйылады, ала тюрлю-тюрлю ферментлени къурайдыла, ол санда воспалениягъа къажау тири кюрешириклени да. Ала уа адамны чархында ёлюп тургъан клеткаланы кетередиле, жангыларын жаратадыла.

– Аллай къуртла адамгъа аны эски къанын кетерирге болушадыла деген оюм жюрюйдю. Ол тюзмюдю?

– Арт кезиуледе ачыкъланнганыча, аланы тюкюрюклеринде гирудин барды. Ол а къанны къалын болуучу азайтады, къан хурттакланы къуралыуларына чырмау этеди, воспаленияны болдурмазгъа кюрешеди.

Ахыр 50-60 жылны ичинде гирудотерапия хайырлы болгъанына шагъатлыкъ этген тинтиуле бардырылгъандыла. Аны бла бирге уа россейли алимле И.П. Баскова эм Г.И. Никонов аламат багъыу кыйматлары болгъан талай ферментни жарашдыргъандыла. Бюгюнлюкде, белгили болгъаныча, къан ичген къуртну тюкюрюгюнде бизни чархыбызгъа бек хайырлы затла болгъаны белгилиди.

Аладан бири аспиринчады, жашауну узайтады, ишемия аурууудан сакълайды, тромбла къуралмазча этеди. Алай аспирин ачыкъдан къан хурттакланы эриталмайды, къуртну тюкюрюгюндеги ферментле эм гирудин а тромбда болгъан фибринни кетередиле. Ол себепден а гирудотерапия бир-бир дарманладан эсе иги жарайды. Аны бла бирге уа багъыуну бу амалы дарманладан чыгъыучу хаталадан къутултады.

– Къаллай аурууладан багъаргъа болушханларын да айтсагъыз эди.

– Аны тизмеси узунду: баш ауруу, гипертензия, стенокардия, къаратонлукъ, эндометриоз, геморрой, къан тамырлада варикоз, артроз, артрит, глаукома, семизлик, простатит, бауур ауруу, аш орунну тюбюнде безни аурууу, тери ауруула (псориаз, чапырыула) эм башхала. Къурт къапхан жерде къанны жюрюгени игиленеди, атеросклероздан да сакълайды. Алай бла уа гирудотерапия адамны къартайыу заманын артха созады.

Гирудотерапияны дагъыда бир игилиги – къан басымны тюшюрюрге себеплик этеди. Къуртла семиз адамлагъа да арыкъ болургъа болушадыла, кесилген жерледе жара ызлыкъланы кетередиле, адамны чархын керексиз затладан тазалайдыла, иммунитетин кючлейдиле.

– Бу амалны хайырланыргъа жарамагъан болумла уа бармыдыла?

– Хау: къанны къыйын юйюшюую, онкология эм инфекция ауруула. Аны себепли бу амалны хайырланырдан алгъа специалист бла сёлешигиз.

Бурун заманлада гирудотерапияны Египетде, Грецияда, Римде, Индияда, Къытайда хайырланып болгъандыла. Белгилисича, грекли врач Клеомен, пиявкала бла багъып, Клеопатра патчах тиширыуну къаратон аурууундан къутултхан эди.

Тамата Плиний кёп томлу илму ишинде («Естественная история») къуртланы эм дарман хансланы юслеринден бир ненча бетде жазгъанды. Къуртла бла багъыуну юсюнден Гален, Авиценна, Парацельс да сагъыннгандыла. Россейде уа земский врачны чемоданчыгъында къуртла бла банкачыкъ да болгъанды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият
жазып алгъанды.

Жарсыу

ХАХОВ Сафарби Гидович

Къабарты-Малкъар Республиканы маданиятына бушуу этерге тюшгенди: къабартылы жазыучу, поэт, КъМР-ни Жазыучуларыны бла Журналистлерини союзларына кирген Сафарби Гидович Хахов 84 жылында жашаудан кетгенди.

Ол 1945-1955 жыллада Аушигерде школда окъугъанды. Аны бошагъандан сора, тюрлю-тюрлю жерледе ишлегенди. 1966 жылда Москваны Горький атлы адабият институтуна кирип, аны 1971 жылда бошагъанды.

1972 жылда «Ленин гъуэгу» газетге ишлерге киргенди, аны маданият бёлюмюне кёп жылланы башчылыкъ этгенди, редакциялы коллегиясында болгъанды, биринчи журналист бригиуню секретарына дайым айырылгъанды.

Сафарби Гидович «Шыхулъагъуэ» («Млечный путь») адабият биригиуню кёп заманны ичинде бардыргъанды. Чыгъармачылыкъ жолда биринчи атламла этгенлеге огъурлу насийхатчы, ахшы нёгер да болгъанды.

Кесини чыгъармачылыкъ жолунда да поэт бийик даражагъа жетгенди. Аны назмулары асламысында ёмюрлюк хазналагъа – адамлыкъгъа, Ата журтха, анагъа, шуёхлукъгъа бла сюймекликге – жораланыпдыла.

Ол тилманчлыкъ бла да къыстау кюрешгенди – Александр Пушкинни, Сергей Есенинни, Сергей Михалковну назмуларын, малкъар жазыучуланы – Созайланы Ахматны, Боташланы Иссаны, Тёппеланы Алимни, Шауаланы Хасанны, Гуртуланы Элдарны, Токумаланы Жагъафарны, Беппайланы Муталифни эмда башхаланы – чыгъармаларын да кёчюргенди.

Сафарби Хахов аны таныгъанланы эслеринде фахмулу, иш кёллю эмда халал жюрекли адамча къаллыкъды.

КъМР-ни Маданият министерствосу
КъМР-ни Жазыучуларыны союзу
КъМР-ни Журналистлерини союзу

Эсепле

Бузукълукъланы саны азайгъанды

МВД-ны Нальчикде Управлениясында бардырылгъан жыйылыуда быйылны тогъуз айында тамамланнган ишле сюзюлгендиле эмда къалгъан кезиуге борчла салыннгандыла. Анга ич ишле министрни орунбасары Назир Мамхегов да къатышханды.

Полициячыла бардыргъан оператив ишни юсюнден докладны Управлениясны башчысыны орунбасары полицияны подполковниги Жантууланы Залим этгенди. Аны айтханына кёре, профилактика мадарланы хайырындан бирбир бузукълукъланы санын азайтыргъа къолдан келгенди. Ол санда мурдарлыкъ, адамны саулугъуна билип уллу хата салыу, талауурлукъ, уручулукъ, наркотиклени законсуз сатыу, машиналаны урлау, хыйлачылыкъ да азайгъандыла. Алагъа Интернетни, коммуникация технологияланы хайырланып этилген аманлыкъланы да къошаргъа боллукъду.

Право низамны сакълаучу башха ведомстволаны, жер-жерли самоуправление органланы келечилери бла бирге жамауат-политика, магъаналы, культура, спорт, дин бла байламлы жыйылыуланы (343 жумуш) кезиуюнде тынчлыкъ, къоркъуусузлукъ жалчытылыннгандыла, бузукълукъла этилмегендиле.

Кенгешде УМВД-ны бёлюмлерини башчылары да сёлешгендиле. Сюзюлген соруула бла байламлы Назир Мамхегов тийишли эсгертиуле этгенди.

Ахырында УМВД-ны башчысы полицияны полковниги Хачим Шебзухов полициячыла Ич ишле министерствону оноучулары салгъан борчланы толтургъа хазыр болгъанларын чертгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Башламчылыкъ

Урунгган тиширыулагъа – энчи эс

«Единая Россия» политика партияны тиширыуланы иш бла жалчытыугъа аталгъан «Моя карьера» деген проекти энчи ызны тутады дерге боллукъбуз. Аны чеклеринде аслам эс мобилизациягъа кёре аскерге чакъырылагъан эр кишилени юйдегилерине бёлюнюрюкдю.

Тиширыуланы урунуу эркинликлерин сакълаугъа эм аланы къуллукъларында ёсе барыугъа проектде энчи магъана бериледи. Аны юсюнден «Иги иш – юйде къолайлыкъ» деген бёлюмню координатору партияны Къырал Думада фракциясыны башчысыны орунбасары Андрей Исаев билдиргенди. Проектни жашауда бардырыу Къырал Думаны депутаты Татьяна Дьяконованы боюнуна салыннганды.

Бу проектге мобилизациягъа тюшгенлени, МВД-ны къуллукъчуларыны, от тюшюуге къажау службаны эм право низамны сакълаучу башха ведомстволада къуллукъ этгенлени юйдегилери къатышыргъа боллукъдула.

«Единая Россияны» башламчылыгъы бла жарашдырылгъан законнга РФ-ни Президенти къол салгъанды. Анга тийишлиликде мобилизация бла кетгенлени эм СВО-гъа кеси ыразылыкълары бла къатышханланы юйдегилери, сабийлерине 17 жыл толмагъан эсе, ишчи командировкаладан, солуу кюнледе ишге чыгъыудан эм белгиленнген мардадан артыкъ ишлеуден эркин боладыла. Жаланда аланы кеслерини ыразылыкълары бла жарарыкъды аллай мадарлагъа къатышдырыргъа. Дагъыда аланы неда баш иелерин ишсиз къоягъа эркин этилмейди.

– Бизни борчубуз законну жашауда бардырыуду эм тиширыуланы праволары сакъланырларын жалчытыуду, – деп чертгенди Андрей Исаев.

«Моя карьера» деген проект сентябрь айдан бери Липецк, Рязань, Калуга областьлада, Камчаткада бла Удмуртияда ишлеп башлагъанды.

БАЛЛИЛАНЫ Алина.

Марафон

Бир ниетлиликни белгиси бла

Бу кюнледе Нальчик шахарны солуу паркында «Мени республикам» деген маданият-патриот проектни арасында уллу марафон бардырылгъанды. Ол КъМР-ни 100-жыллыгъына аталгъанды. Ол ишге 400-ден аслам адам къатышханды.

Чабарны аллында анга къатышханла оюмларын, къарыуларын эм республиканы юсюнден билимлерин кёргюзтгендиле. Кеслерин сынаргъа студетле, тамата классланы окъуучулары да келгендиле – битеу бирге онеки команда болгъанды.

«Призвание» колледжни къауууму алчыланы санындадыла. КъМР-ни сатыуалыу технология колледжи экинчи жердеди. Нальчик шахарны администрациясында жаш тёлю советни къауууму уа ючюнчю жерге тийишли болгъанды.

Ол кюн концерт программа да жарашдырылгъанды. Анга Созайланы Нату, Мызыланы Аубекир, Оксана Хакулова, Эльдар Дымов, Казбек Качлаев, Амирхан Амшоков, «Арабеск» эм «Ритмы Кавказа» деген тепсеу ансамбльле да къатышхандыла. Дагъыда республиканы байрагъы бла ётген тепсеу флешмоб интерактив халда бардырылгъанды. Ол Къабарты-Малкъарда жангы иш болгъанды.

«Культура.Ру» деген жамауат организацияны таматасы эм проектни башламчысы Зита Кабулова айтханнга кёре, бу проект жаш тёлюню хунерин айнытыугъа эм патриот ниетде юйретиуге себеплик этер муратда къуралгъанды. Бирликни эм жаш тёлюню социал жашаугъа тири къатышханын кёргюзтюрге аталгъанды.

Бу проект КъМР-ни Миллетлени ишлери эм жамауат проектле жаны бла министерствосуну, Республиканы волонтёрствону эм добровольчествону айнытыуну арасыны болушлугъу бла къуралгъанды.

Тхэквондо

Каспийскде – алтын майдалла

Республиканы Спорт министерствосу билдиргеннге кёре, бу кюнледе Каспийск шахарда тхэквондодан (WTF) «Чемпион» спорт клубну саугъаларына тёрели битеуроссей эришиуле бардырылгъандыла. Ары къыралыбызны онбеш регионундан кеслерини жыл сан къауумларында 450-ге жуукъ спортчу къатышханды.

Эришиулени эсеплерине кёре Къабарты-Малкъарны гёжефлери кеслерини къауумларында онбеш майдалгъа тийишли болгъандыла, аладан жетиси – «алтынла». Битеу команда зачётда уа КъМР-ни къауууму ючюнчю жерни алгъанды.

Кеслерини ауурлукъ эм жыл сан къауумларында хорлагъанланы санына Османланы Сара (41 кг), Асанланы Дарина (+68 кг), Созайланы Артур (41 кг), Диана Шидова (29 кг), Саида Хуштова (35 кг), Руслан Гусейнов (30 кг) киргендиле.

Спортчуланы тренерле Абдельджабар Унажоков бла Беслан Хараев юйретедиле.

ДОДУЛАНЫ Мадина.

«Дунияны Кубогуна» тийишлиле

Къазан шахарда тхэквондону ГТФ тюрлюсюнден «Дунияны Кубогу» деген халкъла аралы эришиуле бардырылгъандыла. Ары оналты къыралдан 400-ге жуукъ спортчу къатышханды.

Къабарты-Малкъарны гёжефлери бу стартда Россейни жыйымдыкъ командасыны санында чыкъгъандыла.

Эришиулени эсеплерине кёре Кетенчиланы Мурат, Амиран Исаков, Самира Калова «Дунияны Кубогуна» тийишли болгъандыла.

Мурат Шогенов бла Исмаил Сасиков экинчи жерни алгъандыла.

Спортчуланы тренерле Эльдар Балахов бла Азамат Абазов юйретедиле.

ЭЛСУЕРЛАНЫ Мадина.

Приставла

Тюзлюк тохташдырылгъанды

Былтыр кюз артында Нальчикде авария болгъанды. Анда ачыгъан водитель анга этилген заранны къайтарыуну юсюнден дауну сюдге бергенди. Сюд авария ючюн терсленнген водитель 450 минг сом тазир тёлерге керекди деп, аллай оноу чыгъаргъанды. Ол а аны тёлемей, созуп тургъанды.

Тюзлюкню тохташдырыргъа сюд приставла болушхандыла. Борчну тёлеуню юсюнден бегим Сюд приставланы федерал службасыны КъМР-де Управлениясыны Нальчикде бёлюмюне берилген эди. Анда уа тюрлю-тюрлю мадарла толтурулгъандыла: инсаннга къыралдан тышына барыргъа эркинлигине, машинасын къырал эсепге салыргъа чекле кийирилгендиле, банкда болгъан ахчасы суралгъанды,

Жууапдан къутулмазлыгъын ангылагъандан сора, аварияны болдургъан адам ачыгъан водительге ахчасын тёлегенди.

ТОКЪЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Аманлыкъчылыкъ

Агъачны эркинликсиз кесгендиле

ФСБ-ны КъМР-де управлениясы республикада Ич ишле министерствосу бла бирге Лескен районда жашагъан эр кишини тутхандыла. Оперативизлеу ишлени кезиуюнде тохташдырылгъаннга кёре, ол районну Урух участкасында агъачны законсуз къырып, аны сатыугъа себеплик этип тургъанды. Бу аманлыкъчылыкъ ишден тюшген заран 6,7 миллион сомгъа жетгенди.

Аны юсю бла РФ-ни Уголовный кодексини 260-чы статьясы бла терслеу иш ачылгъанды. Законодательствогъа кёре, быллай иш ючюн аны жети жылгъа дери эркинлиги сыйырылыргъа боллукъду.

ХУЛАМХАНЛАНЫ Алина.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйы – **42-63-01**.
Баш редакторну орунбасарлары – **42-38-21**, **40-04-82**.
Жууаплы секретарь – **40-03-24**.
Секретариат – **40-93-62.** Корректорла – **42-63-52.**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – **42-24-02, 42-67-68.**
Экономика – **42-66-73.**
Культура – **42-66-76.**
Социал ишле – **42-75-82, 40-59-18.**
Курортла, туризм эм спорт – **40-39-93, 42-66-71.**
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – **42-37-94.**
Энчи корреспондент – **42-68-72.**
Операторла – **42-66-85, 40-28-97.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан **400** газет тизгинден (машинка бла жазылгъан **5–6** бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында **2016** жылда **19 декабрьде** регистрация этилгенди.

Регистрация номер **—ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893**

Газетни басмагъа “КъМР-Медиа” ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет “Издательство “Южный регион” ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени редакциядагы тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: **76-01-21**

Газетлени рознициагъа сатыу ючюн КъМР-ни “Роспечать” акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: **42-69-34**

Газет ыйыкъда юч кере чыгъады – **геуюрге, орта, шабат** кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Додуланы Мадина – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1-чи бет), Бийчеккуланы Жаннет (2-чи бет), Геляланы Валя (3-чю бет), Ахматланы Люаза (4-чю бет) – корректорла.

Тиражы **1451** экз. Заказ № **2142**

Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru